

Atta

Over het boek

Auteur: Jolien Janzing

Illustrator: Linde Faas

Uitgeverij: Lemniscaat

Over de makers

Jolien Janzing schrijft al verhalen zo lang ze zich kan herinneren. Heel even overwoog ze nog een carrière als archeoloog én filmster én zangeres én buitenlandreporter, maar ze wist al snel dat ze geboren was om schrijver te zijn. Ze maakte naam met haar historische romans voor volwassenen. “Atta” is haar eerste jeugdroman.

Linde Faas werkt als animator van tekenfilms, als kunstenares en als illustrator. Ze illustreerde alle boeken van Pieter Koolwijk en maakt ook haar eigen prentenboeken, zoals “De jongen en de walvis”. Ze woont in Noorwegen en laat zich inspireren door de weidse en ongerepte natuur.

Zowel Jolien Janzing als Linde Faas zijn fan van de fantasie! Al schrijvend en tekenend openen er zich nieuwe werelden voor hen, die ze maar al te graag met ons delen.

Korte inhoud

Atta is avontuurlijk en eigenwijs. Ze heeft helemaal geen zin om te gaan sprokkelen zoals van haar verwacht wordt. Wanneer ze op een dag wegglipt en zich aansluit bij de mannen om mee op jacht te gaan, raakt ze verwickeld in een strijd met een mammoet. Ze moet vluchten en daarbij geraakt ze de anderen kwijt. Gelukkig wordt ze met open armen ontvangen door de Neanders van de Paardenclan. Wat zijn ze vriendelijk! Zullen zij haar helpen de weg terug te vinden naar haar familie?

1. HET VERHAAL

1.1. Personages

- Atta
 - Kan je al iets van Atta's persoonlijkheid afleiden uit de prent op pagina 5? Let daarbij zeker op haar lichaamstaal. (Atta staat wijdbeens met haar benen gespreid. Ze straalt zelfzekerheid uit. Ook uit haar ogen straalt vastberadenheid).
 - Hoe wordt Atta omschreven op pagina's 7 en 8? Welke indruk krijg je van haar? Vind je dat de afbeelding van Atta past bij de beschrijving van haar karakter?

“Je dochtertje is eigenzinnig als een eekhoorn en heeft de moed van een leeuw,’ vertelde de medicijnvrouw bij haar geboorte aan haar moeder. Ze was geboren om haar eigen gang te gaan, maar niemand leek daar ooit rekening mee te houden.” (p.8)
 - Wat bedoelt Atta wanneer ze zegt dat ze geboren is om haar eigen gang te gaan? (Atta wil zichzelf kunnen zijn. Ze wil vrij zijn en haar eigen pad kiezen. Ze wil niet doen wat van haar verwacht wordt.)

- Hoe wil Atta aan het begin van het boek tonen dat ze moedig is? (Stoer zijn, mee gaan jagen met de mannen, niet bang zijn. Ze aanvaardt geen hulp en wil haar problemen zelf oplossen.)
 - Atta vindt van een aantal andere personages dat ze moedig zijn. Bekijk eens hoe ze Haran beschrijft op pagina 17, Okon op pagina 20 en Noz op pagina 52.) Wat valt je op? Zijn ze stoer op dezelfde manier als Atta? (Nee, ze durven hun zwaktes / zachtere kant te tonen).
 - Als Atta beseft dat je tegelijk stoer en voorzichtig kan zijn, kan je dan begrijpen waarom ze het per se wil opnemen tegen een mammoet? (bv. Ja, ze doet extra haar best om stoer te zijn en geen angst te tonen, omdat ze het gevoel heeft dat ze niet serieus wordt genomen. Ze is het beu dat de jongens haar uitlachen / nee, ik kan niet geloven dat ze zo roekeloos is / ...)
 - Vergelijk Atta aan het begin van de roman met Atta aan het einde van de roman. Wat valt je op? (bv. Ze denkt meer na over wat ze doet, ze is niet meer overmoedig. Ze wil nu wel op pad met de vrouwen omdat ze beseft dat de kennis over planten levensbelangrijk is.)
 - “Moedig zijn betekende niet dat ze zichzelf als lekker brokje aan de roofdieren ging voederen! Ze was niet langer overmoedig en onnozel zoals toen met die mammoet.” (p.89)
 - Vind je dat de beslissingen die Atta heeft gemaakt passen bij haar karakter?
 - Atta keert als een minder impulsief meisje weer naar huis, maar wil dat dan ook zeggen dat ze haar dromen opgeeft? Wat vind jij? (bv. nee, ze droomt nog steeds van avontuur, maar beseft ook dat ze zich niet halsoverkop in het avontuur moet storten. / Ja, ze gaat gewoon naar huis om daar mee te gaan sprokkelen; ze kiest de veilige weg.)
- Dottie
 - Wanneer Atta Dottie voor het eerst ontmoet, merkt ze het volgende op: “Dottie rook zoet, naar kruiden en gedroogde bessen, maar ook naar iets dat een beetje rot was.” (p.53) Past deze beschrijving bij het karakter van Dottie? (Ja, ze doet heel lief en verwelkomend, maar eigenlijk handelt ze vooral uit eigenbelang.)
 - Verandert Atta door haar ontmoeting met Dottie? (“Atta vond Dottie helemaal geen goede cheffie. Het roze vrouwtje dacht helemaal niet aan het geluk of de gezondheid van haar Neanders! Het was toen dat Atta bedacht dat ze misschien zelf cheffie zou willen zijn. Zij zou het echt veel beter doen.” (p.70-71))
 - Noz
 - Welke indruk krijg je van Noz tijdens hun ontmoeting, vlak na Atta's avontuur met de leeuw? (p.50) (bv. Hij neemt de leiding. Atta kan niet steunen op haar voet en moet in veiligheid gebracht worden. Ze wil zijn hulp niet aanvaarden, maar hij luistert naar haar wensen en biedt haar een compromis aan: hij wil haar op zijn schouders dragen, zodat ze niet hulpeloos is.)
 - Hoe beschrijft Atta hem? (niet bang, moedig en sterk, hoewel hij mager en niet erg groot is.)
 - Is Noz ook een leidersfiguur in zijn clan? (bv. nee, daar is hij minder zelfzeker. “Moe denk mie onnozel.” (p.66))
 - Waarom vertelt Noz Atta niet wat mie dogtie betekent? (Bv. zijn moeder heeft het hem verboden / hij voelt zich gekrenkt omdat Dottie een meisje dat ze nog maar net kent als haar dochter uitroept, terwijl hijzelf niets goed kan doen / ...)
 - “Noz was bovendien moedig, behalve als zijn moeder in de buurt was. Dan werd hij verlegen en durfde niet voor zichzelf opkomen.” (p.83)
 - Kan je begrijpen dat Noz zich anders gedraagt wanneer zijn moeder in de buurt is?
 - Zien we een verandering in Noz door zijn ontmoeting met Atta? Hoe komt dat? (Ja, Atta geeft hem complimenten over zijn schilder- en beeldhouwkunst. Ze spoort hem aan in zichzelf te vertrouwen en zijn eigen pad te volgen.)
 - “Het leek wel of hij in dat korte ogenblik een stuk was gegroeid en veel flinker was geworden. [...] Na al de jaren van vernedering en schaamte kreeg zijn natuurlijke leidersinstinct de bovenhand.” (p.117)

1.2. Stijl

- Woorden
 - Besteed extra aandacht aan de woorden die de personages gebruiken doorheen het boek.

- Zijn er woorden of uitspraken die je opvallen? Waarom? Vind je dat deze woorden of uitspraken bij het verhaal passen?
 - eerder ‘moderne’ uitspraken die toch geuit worden in deze prehistorische setting: “Hou toch op met die aanstelleritis.” (p.8) of “Je haar is keileuk, kéileuk!” (p.134)
 - Uitroepen waarmee ze haar woorden kracht bij zet: “Alle glibberige otters!” (p.21), “Maar alle petieterige paardjes!” (p.83), of “Alle stinkende bosneushoorns” (p.33)
 - De Neandertaal: “Atakkie!” (p.62), “Jij issie lelijk, lelijk as wrattenzwijnje.” (p.83), “Door deze landie reis wij”.
 - Wat vind jij ervan dat de Neanders een andere taal spreken? Vind je het moeilijk om te lezen of vind je het net leuk?
 - Atta vindt hun taaltje grappig (p.57). Ben je het met haar eens?
 - Vind je de Neandertaal geloofwaardig? Zou jij er iets aan veranderen of helemaal niet?
- Beelden
 - Leg de afbeeldingen van rotsschilderingen uit bijlage 2 naast de illustraties van Linde Faas. Toon eventueel ook de cover van “Colafonteynen en spetterende verfbommen: 48 experimenten om thuis te doen” van Jesse Goossens en Linde Faas (Bijlage 3).
 - Welke kleuren worden er gebruikt in de rotsschilderingen? (Natuurlijke, aardse kleuren, zoals bruin, okergeel, rood, zwart, aangezien de mensen in de oertijd verf maakten van dingen die ze vonden in de natuur)
 - Voor welke kleuren heeft Linde Faas gekozen in Atta? (Ook natuurlijke, zachte, aardse kleuren)
 - Wat valt je op aan de kleuren die Linde Faas gekozen heeft voor “Colafonteynen en spetterende verfbommen?” (Hier koos ze voor knallende kleuren)
 - Waarom zou ze hier wel voor felle kleuren gekozen hebben?
 - Vind je dat de illustraties passen bij het boek en kan je uitleggen waarom?
 - Bekijk de illustratie op pagina 130 (muurschilderingen). Willen de juryleden wel eens zelf aan de slag met zo’n muurschildering? (Zie bijlage 2)

1.3. Genre en tijd

- Wanneer speelt het verhaal zich af? (In de prehistorie)
- Bekijk de cover. Is het meteen duidelijk dat het verhaal zich in de oertijd afspeelt?
- Bekijk het overzicht van de genres in bijlage 1. Onder welk genre zou jij “Atta” plaatsen en waarom?
- Vind je de oertijd een grote rol spelen in het verhaal? Zou het verhaal van Atta ook in een andere tijd kunnen plaatsvinden, zoals in de middeleeuwen of in onze tijd? (bv. ik heb veel bijgeleerd over de oertijd/ het gaat vooral om de avonturen die Atta beleeft en wat ze allemaal leert op haar tocht / in onze tijd zou Atta meer mogelijkheden hebben om contact te zoeken met haar familie /...)
- Zouden de personages uit het boek ook in onze tijd kunnen leven? Kan je je dat voorstellen? (bv. ja, hun gevoelens en reacties zijn herkenbaar/...)
- Zou het verhaal van Atta zich ook kunnen afspelen in een fantasiewereld? Wat denk jij?

2. VERWERKING

2.1. Het leven in de oertijd

Het verhaal speelt zich af in de prehistorie, een tijd waaruit we geen geschreven bronnen hebben.

Wil dat ook zeggen dat we geen bronnen hebben die ons iets vertellen over het leven toen?

- Welke bronnen zijn er wel? (Archeologische vondsten, zoals bijvoorbeeld muurschilderingen, botten, v uurstenen, beeldjes,...)
- Stel je voor dat archeologen over 40.000 jaar op zoek gaan naar voorwerpen die iets vertellen over het leven nu. Welke voorwerpen zeggen volgens jou het meest over onze manier van leven? Maak eventueel een collage.
- Hoe verschilt het leven van Atta van het onze? Kan je enkele verschillen opsommen?

- Holenberen, mammoeten, bosneushoorns en sabeltandtijgers,... / wolven als huisdier.
 - Leven in grotten en jagen en sprokkelen om aan eten te geraken; vuur maken voor veiligheid.
 - Nieuws wordt doorgegeven door boodschappers (geen social media om aan te kondigen dat Atta terecht is!). (p.135)
 - Leven volgens het ritme van de natuur; tijdsbepaling zonder klok (“Als de zon hoog aan de hemel staat, gaan jullie het woud in.” (p.18) of “De herfst begon en ook de Neanders legden voorraden aan voor de winter.” (p.70))
- Zou jij het leven in de oertijd zien zitten? Wat spreekt je aan? Wat juist niet?
- Denk je dat het leven in de oertijd gevaarlijker was dan het leven nu?

2.2. Neanders vs. Mengels

Atta is een Mengel, net als de meeste leden van de Keverclan. Wanneer Atta gescheiden raakt van haar clan, komt ze terecht bij een Neanderclan die haar met open armen ontvangt.

- Kan je enkele verschillen opsommen tussen de Neanders en de Mengels? Aan welke verschillen kan Atta moeilijk wennen? Welke dingen vindt ze net interessant aan de Neanders?
- De Neanders begrijpen Atta’s grappen niet. Ze houden meer van slapstick (struikelende mensen, smerige grapjes, ...) (p.68)
 - “Neanders hadden blijkbaar een gloedhekel aan nieuwe dingen.” (p.73) Atta wil kennis uitwisselen met de Neanders en hen verrassen met een mand, maar de Neanders zijn niet geïnteresseerd.
 - Neanders schilderen, Mengels niet. Atta vindt de schilderijen prachtig. (p.83)
 - Neanders eten met vingers en tenen, Mengels enkel met vingers. (Spijtig vindt Atta dat: “best handig als je een extra wortel of vogelboutje tussen je tenen vast kon houden.” (p.135))
- Heb je het wel eens meegemaakt, bijvoorbeeld op vakantie, dat mensen opkijken van iets wat jij normaal vindt, of andersom?
- Waarom willen de Neanders zo graag dat Atta bij hen blijft? (Ze voelen zich bedreigd door de Mengels aangezien zij het eten en de jachtgronden van de Neanders stelen. Door Atta bij zich te houden willen ze hun kansen op voortbestaan vergroten.)
- “Wij Neandries ga met Mengelies, wij altijd blijf leef. [...] issie veel Mengelies en Mengelies eet alles op. Wij Neandries, wij honger en dood en weg”. (p.85)
- Atta vindt dat Noz overdrijft, maar is dat ook zo? Heeft er ooit echt een tijd bestaan waarin twee mensensoorten gelijktijdig leefden? (Ja, de Neanderthalers en de Homo Sapiens)
- Hoe is het met de Neanderthalers afgelopen? Is de vrees van Noz terecht?

3. VERDER LEZEN

- Brons: over glimmende schatten in mistige moerassen / Linda Dielemans en Sanne te Loo (ill.) (Fontaine, 2019) <https://www.boekenzoeker.be/brons-over-glimmende-schatten-mistige-moerassen>
- Van oermens tot jou / Tialda Hoogeveen en Annemiek Schellenbach (ill.) (Ploegsma, 2024)

Bronnen

- <https://boekenbingo.nl/2024/04/20/interview-met-jolien-janzing/>
- <https://kunstcentraal.nl/prikkels/van-taal-naar-verhaal/de-kracht-van-beeld-2/>

Juryleden kunnen online op de boeken reageren. Ga naar www.deleesjury.be, klik op ‘Lezen’ en dan op de juiste leeftijdsgroep en het boek in kwestie.

Bijlage 1

	toneel		voorlezen		waargebeurd		western
	sinterklaas		sport		sprookjes		thriller
	paarden		pasen		reizen		SF
	kerstmis		kortverhalen		liefde		oorlog
	gedichten		griezel		historisch		humor
	detective		dieren		fantasie		fantasy
	zeeverhaal		1ste lezers		avontuur		chicklit

Bijlage 2: Rotsschilderingen maken

MATERIAAL

-
- Foto's van rotsschilderingen
 - Stevig papier (eventueel wit behangpapier)
 - Houtskool of grijze potloden
 - Kleurpotloden
 - Koffie en of waterverf in aardse kleuren
 - Oliekrijtjes in aardse kleuren
-
- Verfrommel het papier en strijk het daarna weer glad om zo een 'rots' te maken
 - Maak een tekening met houtskool/grijze potloden en wasco en kleur deze in met koffie / kleurpotloden / wasco

Alternatief: maak zelf je oerverf:

MATERIAAL

-
- Eieren
 - Paprika-of kerriepoeder
 - Stoepkrijt in aardse kleuren
-
- Breek de eieren en houd enkel het eigeel over
 - Vermaal het stoepkrijt tot poeder
 - Meng het eigeel met paprika- of kerriepoeder of met gemalen stoepkrijt

Bron: <https://kolibrie-talentcoaching.nl/2016/12/rotstekeningen-ongeschreven-bronnen-in-de-plusklusklas/>

Bijlage 3

